

**Rodni akcioni plan III - 2021-2025 Plan
realizacije na državnom nivou za Kosovo**

**KONTEKST MERA EU PO PITANJU RODNE RAVNOPRAVNOSTI I JAČANJA
POLOŽAJA ŽENA NA KOSOVU**

Kosovo je preuzelo na sebe nekoliko obaveza u sferi prava i javnih politika po pitanju rodne ravnopravnosti. 2020. godine, Kosovo je proširilo postojeće obaveze prema Povelji Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih vidova diskriminacije protiv žena (CEDAW) i prema rodnoj ravnopravnosti u svom [Ustavu](#) kroz uključivanje Istanbulske konvencije. Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (UNSCR) 1325 o ženama, miru i bezbednosti nije izričito pomenuta u kosovskom zakonodavstvu, ali su njeni ciljevi uneti u [Kosovski program za rodnu ravnopravnost za period od 2020. do 2024. godine](#), odnosno po pitanju procesa donošenja odluka, pravde, mira, bezbednosti i jednakog učešća u sektoru bezbednosti.

[Zakon o rodnoj ravnopravnosti](#) predviđa podjednako učešće žena i muškaraca (50%) na svim nivoima donošenja odluka u političkom i javnom životu. Taj zakon i [Zakon o zaštiti od diskriminacije](#) omogućava zaštitu od diskriminacije na osnovu pola, rodne opredeljenosti, seksualne opredeljenosti i rodnog identiteta. I pored toga što nisu usklađeni sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, izborni zakoni uključuju kvote od 30% zastupljenosti oba pola na listama političkih stranaka i u skupštinama opština, ali i državnoj skupštini. [Zakon o zaštiti od nasilja u porodici](#), [Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama](#), zakon protiv [trafikinga](#), [Strategija i Akcioni plan](#) i [Standardni operativni postupci](#) postoje, ali ih je neophodno ažurirati kako bi se omogućio adekvatan stepen reagovanja na sve vidove rodno zasnovanog nasilja, u skladu sa Istanbulskom konvencijom.

Nekoliko zakona i javnih politika uređuju inkluzivno i nediskriminatorno obrazovanje, uključujući [Zakon o predškolskom obrazovanju](#), [Zakon o obrazovanju po opštinama](#), [Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju](#) i [Zakon o visokom obrazovanju](#). [Zakon o radu](#) zabranjuje diskriminaciju pri zapošljavanju, angažovanju, obuci, unapređivanju, izricanju disciplinskih mera i uslovima rada, ali bi ga trebalo uskladiti sa pravnim tekovinama EU, posebno kada se radi o Direktivi o ravnoteži između rada i privatnog života Evropske unije. [Zakon o bezbednosti i zdravstvenim uslovima na radu](#) obavezuje poslodavce da obezbede jednak tretman svih zaposlenih, posebno trudnica, dojlja i osoba sa invaliditetima.

Uprkos relativno sveobuhvatnom pravnom okviru, realizacija je i dalje slaba. Rodna nejednakost postoji u svim sektorima koji se tiču Pretpristupnog instrumenta pomoći (IPA) III. Žene iz ruralnih sredina, žene sa invaliditetima i pripadnice nacionalnih manjina (posebno Bošnjakinje, Romkinje, Aškalijke i Egipćanke), kao i LGBTQI osobe se često suočavaju sa [dodatnim preprekama i nejednakostima](#).

Žene, posebno pripadnice nacionalnih manjina, i dalje nisu dovoljno zastupljene u skupštini (36,6%), skupštinama opština (35%), Vladi (manje od 34% ministarki u svim izborima i tek 20% zamenica ministara od 2008. godine), javnoj upravi (44% državnih službenica na centralnom nivou, 33% na lokalnom nivou, niti jedna gradonačelnica u periodu od 2017. do 2021. godine) i pravosuđu, posebno na položajima donošenja odluka. Uprkos nominalnoj posvećenosti UNSCR 1325, žene i prioriteti žena nisu bili dovoljno zastupljeni u dijalogu između Beograda i Prištine.

Rodno zasnovano nasilje, koje ima disproporcijalno jak uticaj na žene i devojčice, je i dalje širom rasprostranjeno, čemu doprinose globalni porast govora mržnje, retorika podeljenosti usmerena na žene i devojčice, maltretiranje na internetu, međuetničke tenzije i diskriminacija protiv pripadnika manjina i marginalizovanih grupa. Nasilje u porodici je povećano tokom COVID-19. Rano stupanje u brak i dalje utiče na neke Romkinje, Aškalijke, Egipćanke i devojčice iz ruralnih sredina. Instrukcionalni odgovor na nasilje i pristup pravdi se jeste poboljšao, ali i dalje postoje nedostaci. Nema dovoljno usluga rehabilitacije i reintegracije. Nema dovoljno finansijskih sredstava.

Nastavnici retko pružaju adekvatno obrazovanje koje se tiče seksualnih i reproduktivnih prava. Usred

već napregnutog sistema zdravstvene zaštite, pristup zdravstvenoj zaštiti je pogoršano usled COVID-19.

Nedostatak ljudskih resursa, loša infrastruktura, nestručnost među zdravstvenim radnicima, kulturološke prakse i slaba svest su sve izazovi.

I pored toga što je niska stopa ranog ispisivanja iz srednjih škola, dečaci čine 79% prevremeno ispisanih u školskoj 2018/2019. godini. Romi, Aškalije i Egipćani, [a posebno devojčice](#), su u najvećem riziku da prekinu sa obrazovanjem između početka i završetka srednje škole. Devojčice nisu dovoljno zastupljene u stručnim školama (42%), dok su dečaci nedovoljno zastupljeni u gimnazijama (42%). Tradicionalne rodne uloge i stereotipi koji se tiču adekvatnih zanimanja za žene i muškarce doprinose odabiru obrazovnog profila, odnosno nedovoljnoj zastupljenosti u određenim sektorima. Žene nisu dovoljno zastupljene među preduzetnicima i vlasnicima preduzeća jer se suočavaju sa izazovima: nedovoljan pristup kapitalu, tradicionalne rodne uloge i diskriminacija. Na Kosovu, [79% žena](#) nije aktivno na tržištu rada (niti radi niti traži zaposlenje). Ključni faktori uključuju neplaćenu negu, preskupe ustanove i diskriminaciju pri zapošljavanju usled važećih odredbi za trudničko bolovanje, gde poslodavci plaćaju šestomesečno odsustvo. COVID-19 je [disproporcionalno](#) uticao na žene; [22% žena, i 0% muškaraca je izjavilo da je moralo da se bavi domaćinstvom](#) umesto da traži posao.

Uprkos određenim poboljšanjima, žene čine tek 18% vlasnika nekretnina. 2019. godine, [80% građana je smatralo](#) da bi žene i muškarci trebalo da imaju jednako pravo u smislu vlasništva nad nekretninama, u odnosu na 42% ispitanika 2015. godine. Tradicija je i dalje jedan od [glavnih izazova](#) u smislu vlasništva žena nad nekretninama. Žene se često odriču od imovinskih i naslednih prava, što im otežava pristup kapitalu. Postoje ograničene analize u pogledu klimatskih promena, životne sredine i digitalizacije. Dokazi ukazuju da su žene nedovoljno zastupljene u ovim sektorima.

CLIP je obavešten o postojećim analizama rodno zasnovanih sukoba (ograničenim), [Analizi o rodnom pitanjima na Kosovu](#) (2018) i o kratkom ažuriranom profilu EU o rodnom pitanjima koji je uskladio ciljeve GAP III sa nacrtom Okvira programa IPA III.¹ Ciljevi GAP III koji su predloženi za realizaciju na Kosovu su usklađeni sa [Kosovskim programom za rodnu ravnopravnost \(KPGE\) za period od 2020. do 2024. godine](#). CLIP takođe donosi zaključke na osnovu konsultacija sa akterima, uključujući Kancelarijom EU na Kosovu, Specijalnim predstavnikom EU (SPEU), Misijom vladavine prava EU na Kosovu (EULEKS), državama članicama EU, UN, Organizacijom za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), Organizacijom severnoatlantskog sporazuma (NATO), Kosovskim snagama (KFOR) i drugim donatorima i međunarodnim organizacijama. Takođe su obavljene konsultacije sa ključnim ustanovama, poput Agencije za rodnu ravnopravnost i Odsekom za evropske integracije pri Kabinetu predsednika Vlade, kao i sa organizacijama građanskog društva (OGD), uključujući organizacije koje se bave pitanjima žena, aktivistima za prava žena i osobama koje doprinose izgradnji mira.

ODABRANE TEMATSKE OBLASTI ANGAŽOVANJA I CILJEVI

Sledeće tematske oblasti angažovanja i ciljeva iz GAP III su odabrane za Kosovo. One su usklađene sa nacrtom Okvira programa IPA III. Svako pominjanje "raznolikosti" u ciljevima znači da će se EU zalagati za različite stavove i potrebe žena, muškaraca, devojčica i dečaka iz različitih geografskih oblasti, etničkih pripadnosti, sposobnosti, seksualnih opredeljenja i rodni identiteta, između ostalog. EU će ostvariti ove ciljeve kroz politički dijalog i programe u nekoliko sektora, u bliskoj saradnji sa Vladom, resornim ministarstvima, opštinama, državnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost (Agencija za rodnu ravnopravnost, službenici za rodnu ravnopravnost) i civilnim društvom, posebno OGD koja se bave pitanjima žena.

SLOBODA OD SVIH VIDOVA RODNO ZASNOVANOG NASILJA

Tematska oblast 1 GAP III se tiče IPA III u smislu vladavine prava i dobrog upravljanja, te će doprineti realizaciji obaveza koje proizilaze iz kosovskog Ustava prema Istanbulskoj konvenciji i konkretnom cilju 3.1 Kosovskog programa rodne ravnopravnosti:

¹ Dok bi, prema zvaničnim uputstvima Evropske komisije, Clip trebalo da bude usklađen sa Višegodišnjima indikativnim programom (MIP), Kosovo ga nema. U vreme sačinjavanja CLIP-a, IPA III još uvek nije bila usvojena, tako da se ovo zasniva na periodu finansiranja koji je, u grubim crtama, predviđen u okviru nacrta Okvira programa IPA III.

- “1. Žene, muškarci, devojčice, dečaci, u svoj svojoj raznolikosti, su bolje zaštićeni od svih vidova rodno zasnovanog nasilja u javnim i privatnim sferama, na radnom mestu kroz zakone i efikasnu primenu”. EU će to ostvariti putem političkog dijaloga, pregleda zakona, praćenje primene zakona, programe o ljudskim pravima i vladavini prava koje finansira EU, IPA Program civilnog društva i medija (CSFMP) i Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR). EULEKS će nastaviti sa praćenjem i izveštavanjem o trendovima u pristupu pravdi za lica koja prolaze rodno zasnovano nasilje, vršeći pregled zakona i dalje jačajući kapacitete institucija. EU će sudelovati sa Savetom Evrope (SE), UN Women (sa OGD), USAID, Švedskom međunarodnom agencijom za razvoj (SIDA), Austrijskom agencijom za razvoj (ADA) i Nemačkom saradnjom za razvoj (GIZ).
- “2. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, svi u svojoj raznolikosti, su agenti promene u pogledu diskriminatorskih društvenih normi, rodnih stereotipa i rodni faktora sukova” kroz podršku IPA Programa civilnog društva i medija-CSFMP i Evropskog instrumenta za demokratiju i ljudska prava-EIDHR, u saradnji sa EULEKS-om, UNDP-om, Holandijom, Slovenijom, SIDA-om i Austrijskom razvojnom agencijom-ADA.
- “3. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, svi u svojoj raznolikosti, koji prolaze kroz rodno zasnovano nasilje imaju povećan pristup osnovnim uslugama”, kroz izmene i dopune zakona uz podršku EU, kao i vladavinu prava i kroz podršku IPA Programa civilnog društva i medija-CSFMP. EULEKS će pratiti i izveštavati o odgovoru institucija na rodno zasnovano nasilje i ojačaće kapacitete pružalaca usluga. EU će zajednički delovati sa SE, Austrijskom agencijom za razvoj-ADA, SIDA-om, UN Women (sa OGD), UNDP-om i GIZ-om.
- “4. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, u svoj svojoj raznolikosti, žrtve trgovine ljudima radi svih vidova izrabljivanja i zlostavljanja su poboljšali pristup adekvatnim i kvalitetnim uslugama u cilju socioekonomske integracije i dobijanja psihosocijalne podrške”, kroz podršku IPA Programa civilnog društva i medija-CSFMP, Evropskog instrumenta za demokratiju i ljudska prava-EIDHR i EULEKS-a.
- “5. Organizacije za prava žena, društveni pokreti i ostale organizacije civilnog društva su uticajne u okončanju rodno zasnovanog nasilja”, kroz podršku IPA Programa civilnog društva i medija-CSFMP. Ovo će se realizovati u saradnji sa UN Women, Austrijskom agencijom za razvoj-ADA, SIDA-om i GIZ-om.
- “6. Kvalitetni, raznoliki i globalno komparativni podaci o različitim vidovima rodno zasnovanog nasilja i štetnih praksi se sve više prikupljaju i koriste se kako bi se formirali zakoni, javne politike i programi”, podrška kroz mere vladavine prava i UN Women (sa OGD).

Za sve, EU će blisko vršiti koordinaciju sa organizacijama građanskog društva koje se bave pitanjima žena, drugim donatorima i partnerima za realizaciju. Kada je reč o zakonodavnom procesu, SPEU će vršiti koordinaciju i dostaviće lokalnim vlastima povratnu informaciju EU o zakonima koji se tiču nediskriminacija i rodno zasnovanog nasilja.

UNAPREĐENJE SEKSUALNIH PRAVA I PRAVA IZ OBLASTI

REPRODUKTIVNOG ZDRAVLJA

Ciljevi Tematske oblasti 2 GAP III se tiču vladavine prava, osnovnih prava i demokratije u okviru IPA III. Oni će doprineti Kosovskom programu za rodnu ravnopravnost kroz konkretan cilj 2.3:

- “1. Ojačano pravno, političko i društveno okruženje, koje omogućava ženama i devojčicama da imaju pristup kvalitetnoj seksualnoj zaštiti i reproduktivnoj zdravstvenoj zaštiti (SRHR) i zaštitu njihovih seksualnih i reproduktivnih prava”, kroz politički dijalog, kao i kroz programe obrazovanja u okviru IPA, uz finansije EU, kroz podršku IPA Programa civilnog društva i medija-CSFMP i Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava-EIDHR. EU će blisko sarađivati sa SZO, UNFPA, UNOPS, SIDA-om i Austrijskom agencijom za razvoj-ADA.
- “2. Poboljšan pristup svakog pojedinca uslugama zdravstvene seksualne i reproduktivne zaštite, uključujući usluge planiranja porodice, informacije i obrazovanje o seksualnim i reproduktivnim pravima” kroz Program civilnog društva i medija-CSFMP, Akcioni plan za socijalnu zaštitu iz 2019. godine, koji realizuje Save the Children, u saradnji sa Austrijskom agencijom za razvoj-ADA i SIDA.

UNAPREĐENJE EKONOMSKIH I SOCIJALNIH PRAVA, JAČANJE POLOŽAJA DEVOJČICA I ŽENA

Ciljevi Tematske oblasti 3 GAP III se tiču konkurentnosti i inkluzivnog rasta u okviru IPA III i usklađeni su sa specifičnim ciljevima 1.1, 1.2 i 2.1 Kosovskog programa za rodnu ravnopravnost:

- “1. Povećan pristup za žene, u svoj svojoj raznolikosti, poštenom radu, uključujući prelaz žena u formalnu privredu i pokriće od strane nediskriminatorских i inkluzivnih sistema socijalne zaštite”, kroz podršku izmene i dopune zakona, podršku zapošljavanja u okviru IPA, socijalne usluge, zajednice i kroz podršku mera Programa civilnog društva i medija-CSFMP. To uključuje saradnju sa USAID, Austrijskom agencijom za razvoj-ADA, SIDA, Holandijom, GIZ, Slovačkom, MOR, UNOPS, UNHCR i UNDP.
- “2. Poboľšan okvir javnih politika i pravni okvir i pristup uslugama nege, omogućujući jednaku podelu kućnih poslova i nege između žena i muškaraca”, kroz politički dijalog i finansiranje obrazovanja u okviru IPA.
- “3. Povećan pristup žena, u svoj svojoj raznolikosti, finansijskim uslugama i proizvodima i proizvodnim resursima”, kroz IPA finansiranje za jačanje konkurentnosti i finansiranje za izgradnju zajednice, u saradnji sa USAID, Austrijskom agencijom za razvoj-ADA, UNDP, i SIDA.
- “4. Žene, u svoj svojoj raznolikosti, su poboljšale pristup preduzetničkim prilikama, uključujući društveno preduzetništvo, alternativne izvore prihoda i ojačale su učešće u zelenoj i kružnoj privredi”, kroz programe IPA za jačanje konkurentnosti, u saradnji sa UNDP, MOR, UNOPS, GIZ, Slovačkom i SIDA.
- “5. Poboľšan pristup za žene, u svoj svojoj raznolikosti, upravnčkim i liderskim ulogama u društvenim i privrednim sektorima i forumima”, kroz programe IPA za jačanje konkurentnosti i podršku EU startupovima (IPA 2018, IPA 2020).
- “6. Smanjenje rodniх razlika u upisivanju, napretku i zadržavanju na svim nivoima obrazovanja i u učenju tokom čitavog života za žene, muškarce, devojčice i dečake”, kroz obrazovne programe IPA, zajedno sa USAID, Austrijskom agencijom za razvoj-ADA u UNOPS.
- “7. Poboľšan zakonski regulatorni okvir za osiguravanje jednakog pristupa univerzalnim i kvalitetnim preventivnim, kurativnim i rehabilitativnim fizikalnim i mentalnim uslugama zdravstvene zaštite za žene, muškarce, devojčice i dečake, u svoj svojoj raznolikosti, uključujući i krizne situacije”, kroz politički dijalog i kroz podršku Programa civilnog društva i medija-CSFMP.
- “8. Poboľšan pristup sigurnoj vodi i sanitarnim uslugama, razvrstane makar po polovima” kroz IPA.

UNAPREĐENJE JEDNAKOG UČEŠĆA I LIDERSTVA

Tematska oblast 4 GAP III se tiče IPA III u smislu dobrog upravljanja i doprineće ispunjenju konkretnog cilja 3.2 Kosovskog programa rodne ravnopravnosti:

- “1. Stvaranje uslova za jednako učešće žena, muškaraca, devojčica i dečaka, u svoj svojoj raznolikosti, u donošenju odluka”, kroz politički dijalog i kroz podršku Programa civilnog društva i medija-CSFMP.
- “2. Žene i devojčice, u svoj svojoj raznolikosti, su poboljšale pristup pravdi kako bi očuvale svoja građanska i politička prava”; kroz vladavinu prava IPA i kroz podršku Programa civilnog društva i medija-CSFMP, Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava-EIDHR, saradnju sa EULEKS-ovim aktivnostima za praćenje i izveštavanje, USAID, Austrijskom agencijom za razvoj, SIDA, Holandijom, UNDP i UN Women.
- “3. Organizacije za pitanja žena, ostale OC i aktivisti za prava žena koji rade ka rodnoj ravnopravnosti i jačanju položaja žena i devojčica, odnosno prava na slobodniji rad i bolju zaštitu pred zakonom”, putem političkog dijaloga, kroz podršku Programa civilnog društva i medija-CSFMP i Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava-EIDHR, zajedno sa Austrijskom agencijom za saradnju-ADA i SIDA.
- “4. Pravične društvene norme, stavovi i ponašanja kojima se promoviše jednako učešće i liderstvo, uz negovanje na nivou zajednice i pojedinačnom nivou putem građanskog obrazovanja, medija, obrazovanja i kulture na svim nivoima”, putem političkog dijaloga, kampanja, IPA instrumenta za građansko društvo i medijski program-CSMFP. Ovo će biti urađeno u koordinaciji sa SIDA, Austrijskom agencijom za razvoj-ADA, GIZ, Holandijom, Slovenijom, UN Women, UN Habitat, EULEKS-om i UNDP.

INTEGRISANJE ŽENA, MIROVNA I BEZBEDNOSNA AGENDA

Ciljevi tematske oblasti 5 GAP III se tiču čitave IPA III, posebno dobrog upravljanja, vladavine prava, osnovnih prava i teritorijalne i prekogranične saradnje. Na Kosovu, svi ciljevi GAP III su relevantni: 1) Učešće, 2) Rodno zasnovane javne politike, 3) Voditi putem primera, 4) Sprečavanje,

5) Zaštita i 6) Pomoć i rehabilitacije. Napredak ka realizaciji ovih je usklađen sa [Akcionim planom EU za žene, mir i bezbednost za period od 2019. do 2024. godine](#) i Kosovskim programom za rodnu ravnopravnost, odnosno specifičnim ciljem 3.3, između ostalog.

Kancelarija EU i SPEU su deo jačanja rodno osetljivog i inkluzivnog političkog dijaloga, ali deluju i kroz pružanje finansijske podrške programima za jačanje liderstva kod žena, ali i političkom dijalogu sa vlastima. EULEKS će nastaviti sa unapređenjem učešća žena u institucijama bezbenosti, posebno kada se radi o policiji i kazneno-popravnim ustanovama. EU će takođe saradivati sa Ujedinjenim nacijama, uključujući razvojnog koordinatora Ujedinjenih nacija, UN Women, UNDP, GIZ, Sloveniju, britansku ambasadu i organizacije građanskog društva koje su fokusirane na primenu UNSCR 1325.

ZELENA TRANZICIJA I DIGITALIZACIJA

Ciljevi tematske oblasti 6 GAP III se tiču zelene agende IPA III i održive povezanosti:

- “1. Povećan stepen učešća žena i devojčica, u svojoj raznolikosti, u procesima donošenja odluka po pitanju životne sredine i klimatskih promena”, putem svih programa IPA koji se tiču životne sredine i političkog dijaloga, u saradnji sa SIDA, UN Habitat i UNDP.
- “2. Strategije i sporazumi o umanjenju posledica klimatskih promena, adaptaciji, umanjenju rizika od nepogoda i održivom upravljanju prirodnim resursima i bioraznolikosti su odgovornije prema pitanja rodne politike”, putem programa koji se tiču životne sredine i političkog dijaloga, uz blisku saradnju sa SIDA, UN Habitat i UNDP.
- “3. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, svi u svojoj raznolikosti, radeći na pitanjima klimatskih promena u svom svakodnevnom životu i prirodnom okruženju su prepoznati i vrednovani”, kroz IPA programe za životnu sredinu i kroz podršku Programa civilnog društva i medija-CSFMP.
- “4. Žene i muškarci, u svojoj raznolikosti, sve više učestvuju u i imaju bolji pristup poslovima, preduzetničkim prilikama i alternativnim prihodima u zelenoj privredi i kružnoj privredi”, putem IPA programa životne sredine i jačanja konkurentnosti u saradnji sa SIDA.
- “5. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, u svojoj raznolikosti, podjednako učestvuju u izradi javnih politika i donošenju odluka za digitalni svet, na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, te su zastupljeni u ovim javnim politikama i odlukama”, putem IPA programa za digitalnu tranziciju i obrazovanje.
- “6. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, u svojoj raznolikosti, imaju jednak pristup pristupačnom i sigurnom širokopojasnom internetu, tehnologijama i digitalnim alatima”, putem IPA programa za jačanje konkurentnosti i pružanje podrške startapima.
- “7. Žene, muškarci, devojčice i dečaci su podjednako digitalno pismeni i podjednako je upotrebljavaju”, kroz IPA programe za jačanje konkurentnosti.
- “8. Žene, muškarci, devojčice i dečaci, u svojoj raznolikosti, u celosti učestvuju i ravnopravni su u digitalnoj privredi”, putem programa za kružnu privredu, u saradnji sa GIZ.

POTENCIJAL ZA SINERGIJE

Nekoliko sinergija i prilika za saradnju je identifikovano u odnosu na gorepomenute odabrane ciljeve. EU će nastaviti da bude aktivni član višeznačne Grupe za bezbednost i rodna pitanja (na čijem čelu se nalazi UN Women), će redovno koordinisati sa donatorima u kontekstu MS+ sastanaka, te će vršiti koordinaciju po pitanju rodne ravnopravnosti putem koordinacije sa savetnicima za pitanja rodne ravnopravnosti međunarodnih organizacija (UN, OEBS, SE, EULEKS i KFOR). Takođe će nastaviti sa identifikovanjem dodatnih sinergija i prilika za koordinaciju ka većem stepenu rodne ravnopravnosti. EU će pružiti podršku Agenciji za rodnu ravnopravnost kako bi mogla da pruži sistematsku, strukturisanu i stratešku koordinaciju između institucija, EU, UN, OEBS, EULEKS, drugih donatora, kao i građanskog društva.

U skladu sa "Mapom puta za rad sa OGD", EU će osigurati stalno učešće različitih OGD u izradi, realizaciji, praćenju i procesima evaluacije u smislu CLIP. To će uključiti OGD koje se bave pitanjima žena i koje rade sa ženama raznovrsnih profila, uključujući i pripadnice etničkih manjina, žena is ruralnih sredina i žena sa različitim stepenima sposobnosti. Obavljene su konsultacije sa OGD u izradi CLIP. Njihovi komentari su uneti. Takođe, u toku faza planiranja, kroz politički dijalog, EU će snažno ohrabriti vlasti Kosova da koriste platforme za javne konsultacije kako bi se posavetovale sa različitim OGD u smislu sadržaja pravnih promena i promena javnih politika, kao i o akcionim dokumentima IPA III. EU će ohrabriti saradnju sa OGD koje se bave pitanjima žena putem redovnih konsultacija. IPA program za građansko društvo i medijski program će takođe pružiti podršku ostvarivanju ciljeva GAP III, kao što je navedeno. Kao deo uslova ocene programa, EU će ohrabriti ocenjivače da se sastanu sa OGD kako bi prikupile njihove komentare o ispunjavanju obaveza koje su deo obećanja u okviru programa za rodnu ravnopravnost.

Slično političkom dijalogu u okviru gorepomenutih ciljeva, i u skladu sa UNSCR 1325, EU će se redovno sastajati sa različitim OGD kako bi razgovarala o prioritetnim oblastima javnih politika, prikupljajući njihove stavove. EU će se truditi da blisko saraduje sa OGD u procesu njihovog političkog zagovaranja koje se tiče jačanja rodne ravnopravnosti, posebno u odnosu na relevantne pravne promene i promene javnih politika.

CILJANE MERE KOJE PRUŽAJU PODRŠKU OSTVARIVANJU RODNE RAVNOPRAVNOSTI I JAČANJU POLOŽAJA ŽENA

GAP III ima za cilj povećanje broja i efikasnosti mera koje imaju rodnu ravnopravnost kao glavni cilj (OEBS [G2](#)). Sledeći ugovori G2 će biti realizovani između 2021. i 2025. godine:

- Ugovor 404465 (kraj 2022, doprinos EU 540 000 EUR): "Jačanje učešća žena u politici", realizuje Kosovska ženska mreža (KWN). Tematska oblast: Unapređenje jednakog učešća i liderstva; Cilj: više; Glavni indikatori: Udeo meseta koje imaju žene u (a) nacionalnoj skupštini i (b) lokalnim organima samouprave; broj organizacija žena, organizacija za izgradnju mira, feminističkih organizacija i organizacija aktivista za odbranu prava žena koje su učestvovalе u konsultacijama o novim javnim politikama i izradi nacrtа zakona sa regionalnim, nacionalnim i lokalnim vlastima/državnim akterima.
- Ugovor 419484 (kraj 2022, doprinos EU 276 607 EUR): "Opremanje, jačanje i zapošljavanje mladih, žena i drugih grupa u nepovoljnom položaju u pet opština", realizuje Oči vizije. Tematska oblast GAP III: Unapređenje ekonomskih i socijalnih prava i jačanje položaja devojčica i žena; Cilj: "Povećan pristup žena, u svojoj raznolikosti, dobrim poslovima, uključujući prelazak žena u formalnu privredu i pokriće u nediskriminatornim i inkluzivnim sistemima socijalne zaštite"; Indikatori: Stopa zapošljavanja, razvrstana najmanje po polovima; i stepen nacionalnog usaglašenosti sa pravima rada (sloboda udruživanja i kolektivnog sklapanja ugovora) na osnovu tekstualnih izvora MOR i državnih zakona, po polu i migrantskom statusu (SDG 8.8.2).
- Ugovor 419479 (kraj 2022, doprinos EU 99 184 EUR): Višefunkcionalni omladinski centar "ARKA", realizuje Udruženje THY. Tematska oblast: Unapređenje ekonomskih i socijalnih prava i jačanje položaja devojčica i žena; Cilj: "Žene, u svojoj raznolikosti, su poboljšale pristup preduzetničkim prilikama, uključujući društveno preduzetništvo, alternativne izvore prihoda i ojačale su učešće u zelenoj i kružnoj privredi"; Indikatori: Stopa zapošljavanja, razvrstano najmanje po polovima; i broj korisnica usluga za razvoj poslovanja koje su registrovale sopstveno preduzeće, uključujući socijalna preduzeća.
- Ugovor 419468 (kraj 2022, doprinos EU 97 450 EUR): Humanitarna prodavnica za zapošljavanje mladih i zaštitu životne sredine, realizuje pokret YMCA iz Đakovice. Tematska oblast: Unapređenje ekonomskih i socijalnih prava i jačanje položaja devojčica i žena; Cilj: "Žene, u svojoj raznolikosti, su poboljšale pristup preduzetničkim prilikama, uključujući društveno preduzetništvo, alternativne izvore prihoda i ojačale su učešće u zelenoj i kružnoj privredi; veći stepen učešća žena i devojčica u svojoj raznolikosti u procesima donošenja odluka po pitanjima zaštite životne sredine i klimatskih promena; Indikatori: Stopa zapošljavanja, razvrstana najmanje po polovima; broj korisnica usluga za razvoj poslovanja koje su registrovale sopstveno preduzeće, uključujući

socijalna preduzeća; i broj žena, muškaraca, devojčica i dečaka, u svoj svojoj raznolikosti, ekoloških aktivista kao agenata promene po pitanju borbe protiv klimatskih promena i traženje ekološke pravde na lokalnom, državnom i regionalnom nivou, razvrstano najmanje po polovima.

- Ugovor 415391 (kraj 2022, doprinos EU 70 000): "Pružanje podrške realizaciji GAP II i rodnom politikama", realizuje KWN. Tehnički program.
- Za realizaciju: Instrument rodne ravnopravnosti Tematska oblast: rodna ravnopravnost, pružanje usluga, izrada zakona, izgradnja kapaciteta, itd. Ciljevi: Pružanje doprinosa izradi i primeni zakona i javnih politika, uvođenje pitanje rodne ravnopravnosti u centralni deo zakona i javnih politika, jačanje kadrovske resursa i kapaciteta kosovskih institucija na lokalnom i centralnom nivou, poboljšanje komunikacije, saradnja među mehanizmima za ostvarivanje rodne ravnopravnosti, uključujući građansko društvo, kampanje jačanja svesti, itd.
- Za realizaciju: Jačanje kapaciteta i finansijske podrške OGD koje rade na pitanjima rodne ravnopravnosti usled pandemije COVID-19 i posledicama. Projekat će ojačati kapacitete OGD da se uključi u procese donošenja odluka i reforme javnih politika, posebno kada se radi o odgovoru na socioekonomsku krizu koja proizilazi iz pandemije koronavirusom, putem pružanja malih grantova, kao i razvoj kapaciteta za OGD koje se bave pitanjima žena, omogućujući poboljšani doseg, rad i efekat usred pandemije koronavirusom, sa sve posledicama iste.
- Za realizaciju: OGD koje se bave pitanjima žena i aktivisti će dobiti podršku EU kroz mehanizme ponovnih grantova, koji se dodeljuju nakon konkursa u okviru IŠA instrumenta za građansko društvo i medijski program-CSMFP za period od 2021. do 2023. godine.

Regionalni G2 projekti, koje finansira EU, takođe doprinose ispunjavanju nekoliko CLIP ciljeva na Kosovu:

- Ugovor 420117 "Okončanje nasilja nad ženama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj, faza II. [Primena normi, promena mentaliteta](#)" realizuje UN Women;
- Ugovor 394402 (kraj 2022): "Jačanje OGD u borbi protiv diskriminacije i jačanje prava na rad žena", realizuje KWN na Kosovu;
- Ugovor 414-028 (kraj 2024): "Jačanje rodne ravnopravnosti kroz proces pristupanja EU", realizuje KWN na Kosovu.

UČESTVOVANJE U DIJALOGU ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I JAČANJE POLOŽAJA ŽENA

EU će iskoristiti politički dijalog u svim tematskim oblastima kako bi ostvarila napredak po pitanju gorepomenutih ciljeva. To će obuhvatiti rad u okviru sastanaka Odbora za SSP i različitih odbora, povremene i ad hoc dijaloge sa kosovskim zvaničnicima, pružanje doprinosa izradi zakona, pružanje povratnih informacija o nacrtima zakona i javnih politika i obraćanje na javnim događajima uopšteno govoreći, ali i događajima koji se organizuju u saradnji sa Vladom Kosova. EU će se postarati da osigura da se pitanja rodne ravnopravnosti pokrenu u toku ovih političkih dijaloga, kao deo agendi, tačaka obraćanja i zaključaka. Pitanja o kojima će biti reč uključuju najveće faktore rodne neravnopravnosti i ciljeve ka ostvarivanju rodne ravnopravnosti koji su identifikovani u CLIP. EU će organizovati redovne sastanke sa liderkama u različitim sektorima, političkim predstavnicama i različitim OGD koje se bave pravima žena kako bi čula njihove prioritete i razgovarala o tome kako EU može pružiti pomoć pokretanju pitanja ostvarivanja rodne ravnopravnosti. EU će nastaviti da predsedava grupi za rodna pitanja EU MS+EULEKS i sastajace se najmanje jednom kvartalno.

JAVNI RAD I DRUGI VIDOVI KOMUNIKACIJE / NAPORI JAVNE DIPLOMATIJE

EU će se angažovati na pokretanju pitanja rodne ravnopravnosti u toku javnih događaja, posebno kroz uključivanje pitanja rodne ravnopravnosti na događajima i kao deo tačaka obraćanja. Pored toga, EU planira da organizuje najmanje jednu javnu kampanju komunikacije godišnje na temu koja se tiče rodne ravnopravnosti. Po tom pitanju će se obaviti konsultacije sa OGD, političkim predstavnicama, EULEKS-om, MS EU na Kosovu i agencijama UN.

TEHNIČKI PROGRAM I/ILI FINANSIJSKI RESURSI NAMENJENI PODRŠCI REALIZACIJI GAP III

EU je angažovala Kosovsku žensku mrežu (KWN) od 2020. do 2022. godine radi pružanja podrške realizaciji GAP III i drugim naporima u okviru stavljanja rodne perspektive u fokus javnosti i

aktivnosti EU i programe.

To podrazumeva stalnu obuku, pružanje mentorskih usluga i usluge izgradnje kapaciteta za osoblje i izvođače radova EU. Obuku će pružati stručnjaci KWN. EU radi na programima mehanizma za rodnu ravnopravnost, koji će se nastaviti od 2022, u okviru IPA 2021.

Regionalna CSF mera, koju zajednički finansiraju EU i SIDA, će izraditi tri sektorske rodne analize za tematske oblasti gde nema dovoljno analize rodnih pitanja, u saglasnosti sa EU i vlastima Kosova (za sada su teme digitalizacija, neformalna privreda i životna sredina, što su identifikovane neophodne oblasti).